

Marianne, 48 år

GRUNDSKOLAN

Jag var väldans positiv till att börja skolan. Jag såg fram emot att börja räkna för jag kunde räkna redan när jag var fem år. Jag kunde skriva alla siffror och kunde räkna lite minus och plus. Mina första tre år i skolan hade jag väldans tur. Jag gick i en liten skola och hade ju en väldans förstående lärarinna. Hon visste att jag kom från en finsk familj och hon trodde att jag hade svårigheter med språket. Men det visade sej ju att jag pratade ren svenska. Jag hade ju lärt mej. Man var ju ute och lekte med kamrater. Jag har alltid pratat finska hemma. Det gör jag än i dag med min mamma. Mina föräldrar kunde svenska, men dom kunde inte hjälpa mej med någonting. Mamma kan inte skriva än i dag, på svenska alltså, och knappt läsa heller. När jag var barn umgicks vi nästan bara med finska familjer.

Eftersom jag var liten och kort och hade finska föräldrar så fick jag sitta längst fram i alla år, bara för att liksom höra bra och ta in allting. Jag var precis normal som alla andra barn och lärde mej bra. Läsinläringen gick bra i början och fröken berömde mej. Självförtroende, det var väldans bra i lågstadiet. Jag kommer bara ihåg att jag hade inga problem med nånting. Vi hade ju rättskrivning och jag skrev väldans fult.

Matematik har jag alltid klarat. Jag har alltid känt mej nästan bäst i klassen och det är ju på grund av det då som jag haft glädjen ändå kvar i skolan. Annars hade jag nog tröttnat, tror jag. Jag vågar säga det nu. Jag är rätt så duktig på att teckna och måla och sen handarbete då. Det är jag också jätteduktig på.

Jag var överaktiv som barn. På den tiden måste man sitta still i klassrummet. Det gjorde jag. Men på rasterna så fanns jag överallt. Jag sprang på min fritid, och så hemma då sprang jag inne jämt. Alltså jag gick aldrig. Jag kan inte komma ihåg, när jag var ute, att jag gick stilla nån gång.

Jag sprang. I skolan fick man lära sej att sitta still. Annars fick man stå i skamvrån. Och det ville man inte.

Gymnastik var roligt tills det vart redskapsgymnastik för det hade jag svårt för. Jag gjorde illa mej när jag hoppade över en bock och det var alldeles i början. Så sen tyckte jag inte om redskapsgymnastik. Men annars så hade vi bollar och andra rörelser. Det tyckte jag var roligt.

Jag läste läxor, men jag läste aldrig något frivilligt. På lördagarna läste fröken alltid en följetongsbok. Det var det bästa jag visste. Det var så spännande och bra. Pappa läste sagor för oss. Eller läste, det var mest att han berättade historier. Han hittade på sagor. Han hade sån fantasi och det var så spännande.

Jag sydde. Jag fick en egen symaskin, en sån där liten en, när jag var åtta, nio år. Jag sydde dockkläder. Jag sydde innan jag fick symaskinen också. Jag har sytt sen jag var tre år, sytt för hand.

Det var ju när jag började fjärde klass som jag märkte att det här, det går inte. Jag fick en ny lärare och då skulle vi ju komma ihåg allt möjligt. Då kände jag att då började svårigheterna. Jag tror även då tog dom in grammatik, och sen skulle man komma ihåg långa verser. Vi skulle spela teater med repliker och så här då. Och då fick ju fröken förkorta mina repliker för jag kom ju inte ihåg långa repliker. Bara för att hon gjorde det så var det ju roligt. Jag tänkte ju hoppa av för jag var prinsessa på ärten. Men mamma köpte en fin liten klänning, som jag skulle ha på mej. Och sen att replikerna kortades, då genomförde jag det. Men jag minns så väl att dom där långa replikerna, dom kom jag inte ihåg.

Multiplikationstabellen har jag lärt mej utantill. Alla mina matematiklärare har ställt stora krav på att man ska kunna det. Ja, fast sjuans tabell är lite svår ibland, än i dag. Jag har läst in den så att det sitter där, utan och innan.

Det var så att vi flyttade när jag hade gått nästan halva terminen i fjärde klass. Då flyttade vi till en stor skola. Jag hamnade i en klass med dubbelt så mycket elever. Dom hade redan lärt sej engelska och vi hade inte lärt oss ett enda engelskt ord ens. Men jag fick ingen extra hjälp i engelska. Ingenting. I svenska skrev dom dikter och allting. Jag var inte van vid det. Och jag kom efter på en gång och självförtroendet sjönk. Jag fick liksom inga kamrater heller. Det var många som inte ens pratade med mej.

Sen när jag började femte klass, då fick jag gå hos obs-fröken. Det måste ha varit så att dom märkte liksom att jag låg ju mycket efter. Men jag försökte ju förklara att dom hade ju lärt sej mycket mer än mej. När jag kom till obs-fröken, då klarade jag allt där. Det var alldeles för lätt för mej där. Jag gick ju i normal klass, men jag gick på obs-klinik ibland. Jag hade rätt på nästan allting, så jag ifrågasatte det många gånger och frågade: "Varför ska jag gå här?" Jag kände liksom att jag hade aldrig svårigheter där. Mina test var bra. Men sen när jag då kom tillbaks till klassen, ja, då hade jag svårigheter direkt, när man skulle skriva och stava. Dom skulle väl haft testen i samma nivå som jag läste i klassen egentligen. Dom gick ju tillbaks till lågstadienivå. För varje gång jag kom tillbaks, så fick jag se min test. Det var bra. Jag hade nåt enstaka fel bara. Det jag fick göra på obs-kliniken, det var ju mycket, mycket lättare. Det var ju när dom här längre orden kom som det var svårt. Och så ordförståelse har jag haft svårt för jämt. Jag brukar tänka så här att det är för att mamma och pappa inte har liksom kunnat lärt mej ord hemma. Men det har jag fått slagit bort också, för mina systrar var ju så otroligt duktig. Så det kan jag inte skylla på, att det är hemifrån.

På rättskrivningar hade jag **fullt** med fel. Vi skulle skriva uppsatser också, och jag hade bra fantasi. Men jag hade ju en lärarinna som var väldans orättvis. Det har jag fått hört sen efteråt, att hon tyckte inte om utländska barn, så hon skrev ut extra bockar. När jag skrev uppsats så var det ju rött, rött, rött överallt. Och till slut så slutade jag att rätta det där, och då sa hon att hon skulle ringa hem till mina föräldrar. "Gör du det!" sa jag. "Dom kan inte språket så ..."

Sen när det var såna här föräldrträffar, så gick min mamma och pappa **aldrig** på det. **Aldrig**. Dom brydde sej inte. Nej. Pappa var ju väldans tystlåten och tillbakadragen. Mamma var ju så där framåt, men när det gällde liksom skolgången, då ställde ingen av dom upp. Och sånt fick man skämmas för. Jag känner inte att jag fått nog stöd hemifrån liksom. **Jag** talade om för mamma och pappa att jag hade svårigheter och förklarade. Och jag **bad** dom att gå till skolan och liksom stödja mej då när jag gick på obs-klinik. Jag vet att jag hade ju behövt det och behövt lära mej grammatik och grunder. Delvis har jag ju fått vara tolk för andra finska elever. Då missade jag mycket, när dom gick igenom grammatik och sånt

där. Det var just dom timmarna som jag fick sätta mej och lära mina klasskamrater svenska. Jag fick ju dom två som kamrater och jag kände liksom att jag gjorde det gärna för deras skull. Då fattade inte jag att jag, just inom svenskan, miste allt det här, utan det är ju nu efteråt.

Min äldre syster hjälpte mej på så vis att hon läste böcker för mej, eftersom jag tyckte om att höra nån läsa. Ibland läste hon läxor för mej och så brukade hon förhöra mej på läxorna. Jag var ju livrädd för henne, att hon skulle tycka jag var dålig så jag läste läxorna. Hon förhörde mej, men det var inte alltid hon hade tid. Dom gångerna hon förhörde mej, då kunde jag läxorna bra. Jag la ju ner mycket tid på läxorna.

Biologi gick bra. Jag är naturmänniska. Jag tycker liksom om biologi. Vad än jag läste, så satt det där. Vi hade en skog bredvid och jag var mycket ute i skogen och letade dom här växterna som jag läste om då. Jag pressade dom och tog med dom till skolan och visade.

Men historia har jag haft **otroligt** svårt för. Jag var liksom inte alls intresserad och när jag läste, så liksom koncentrerade jag mej inte. Huvudsaken jag läste sidan, men sen läste jag på ett helt annat sätt.

Vi hade ju högläsning i alla ämnen och då stakade jag mej. Det var fruktansvärt. På den tiden fanns det en del lärare som sa: "Vem vill läsa?" Och på så vis klarade jag mej många gånger, för jag behövde ju inte läsa, när jag inte räckte upp handen. Det gick ju sakta när jag läste för mej själv, men jag stressade ju inte på. Jag fick läsa om orden. Det får jag ju göra än i dag.

På obs-kliniken gick dom aldrig igenom nån grammatik eller nånting. Min klasslärare var trött på mej och jag fick utskällning på utskällning av henne. Hon var så oförstående, så hemsk. Och mina klasskamrater ... Jag hade ingen kamrat egentligen heller på mellanstadiet. Jag bodde på andra sidan skolan. Och dom här stegen, det var kanske 100, 150 meter till skolan, det tog emot att gå till skolan varje dag. Ingen tog itu med det. Jag var tystlåten.

Jag var ju mycket ledsen, men sen på fritiden så satt jag och sydde fortfarande då hemma och tecknade. Jo, jag fick ju beröm i skolan, när jag hade tecknat. Liksom jag kände glädje. Jag gick framåt för att jag var duktig i andra saker. Jag kommer ihåg att dom dagarna jag hade slöjd i skolan, dom dagarna var stegen till skolan mycket, mycket lättare. Min

slöjdlärlarinna, hon var otroligt snäll och duktig. Ja, jag fick mycket beröm av henne också. Men sen där på slöjden var det ju många i min klass som var väldans dålig. Ett tag fick eleverna komma till mej för att dom behövde så mycket hjälp. Då sa fröken: ”Nu får du hjälpa mej och hjälpa dom här!” Så jag vart som en liten hjälpfröken i slöjden också.

Högstadiet gick jag på samma skola, fast med nya lärare. Fysik och kemi var jag väldans intresserad av. Och så fick vi hemkunskap. Matlagning, som jag också var väldans duktig och intresserad av. Det blev roligare i skolan. Och så fick jag verkligen en bästis, för att hon var också mobbad. Det var fruktansvärt. Hon och jag fann varandra. Och hon hjälpte mej med grammatik. Då kände jag sån här livsglädje, ja, skolglädje igen. Jag lärde mej mer och mer grammatik på grund av att hon hjälpte mej med det. Och sen hjälpte jag henne med ... ja, sömnad var inte hon så duktig i. Hon var en utav dom som jag hade hjälpt lära sej svenska.

Jag kände tryggheten och glädjen. Jag behövde aldrig bli ensam. Och när nån sa nåt dumt åt mej, då var vi ju alltid i lag också. Hon var snabbare att svara och, ja, till slut så tröttnade dom att reta oss. Jag retades för att jag var ju finnjävel och dumstrut och allt sånt där. Hon var bäst i klassen och dom var ju avundsjuk på henne. Dom kallade henne för geni, ja, såna uttryck. Dom skrek ju så där, men vi brydde oss inte i dom.

Jag var jätteglad att ha trevliga lärare. Min svenskalärlarinna, hon var så rar, så rar. Jag sa till henne: ”Jag har svårt att läsa och jag har svårt med svenskan.” Och då sa hon direkt: ”Det tror jag inte.” Liksom det var ju gulligt av henne. Lärlarinnan kom extra till mej många gånger, tyckte jag, och checkade mej liksom. ”Förstår du det här nu?” Och om jag inte förstod, då tog hon om det och om det igen. Sen fick jag ju sitta bredvid min bästis också. För hon såg ju att Kerstin och jag, det betydde så mycket att vi liksom hade varandra. Ibland hjälpte fröken mej också även under lektionerna. Det kändes skönt. Svenskan gick ju bättre.

Uppsatserna vart jag så förvånad över. Jag hade inte alls nån massa fel. Och sen också om hon markerade ett litet fel, så nästan så fick man leta var dom där små röda strecken var. Jag fick trea i svenska.

Matten hade jag ju inga problem alls med. Hemma ibland så läste ju min syster talen. Eftersom jag tyckte det var roligt med matte, så koncentrerade jag mej verkligen på vad som frågades i dom här läsbitarna.

Visserligen tog det kanske längre tid med just såna tal, men jag kommer aldrig ihåg att jag legat efter nånting inom matten. Jag kunde missa ett eller två lästal på proven. Det kunde jag, men att jag var ju nöjd för dom mattetal jag gjorde, dom var ju för det mesta rätt. Det gick bra.

Och biologi gick bra. Där fick jag lägga ner mycket tid. Även fast jag hade svårt att läsa tyckte jag det var så roligt. Så det koncentrerade jag mej på verkligen och läste in och kunde. Visserligen hade vi en väldans hård biologilärare, men han var också rättvis. Han var stenhård med att man skulle räcka upp handen och inte bara skrika rakt ut. Jag vågade räcka upp handen då och kände liksom, oj, jag kanske får prata nu också. I biologi fick jag nog en trea.

Kemi var ju inte så mycket att läsa hemma. Då var det ju experiment och det har jag alltid varit intresserad av att se vad som kan hända, när man blandar och så där. Många gånger hann jag inte klart såna här experiment, så jag fick bara en tvåa i kemi.

Jag läste engelska då och engelskan har alltid legat efter. Jag fick inget bra betyg. Det har jag aldrig fått i engelska. Det släpade efter hela tiden för det var ju ordkunskapen också. Jag kände ingen glädje egentligen att läsa engelska. Och så började jag med tyska. Tyskan, ett tag tyckte jag var mycket roligare än engelskan. I början gick det väldans bra och sen vart det ju mer och mer grammatik inom det också. Det var lite svårt att uttala, tyskt uttal. Jag bestämde mej sen att när jag gick över till gymnasiet så skulle jag inte läsa nån mer tyska. Jag skulle bara läsa engelska. Jag fick trea i tyska och tvåa i engelska.

Geografi gick rätt så bra, men alltså att komma ihåg namn, över huvud taget, har jag haft svårt med. Men geografi, då låg jag ju i medel, och ibland över medel också. Vi fick alltid extra övningar. Och magistern sa ju det, att den som tar till sej dom här extra övningarna, det lyfter upp också betyget. Och alltid när det kom en extra övning, då sa jag det att det vill jag göra. Det satt man ju hemma och gjorde jämt.

Jag hann inte anteckna. När det skulle skrivas upp, suddade lärarna ut det och jag hade bara hunnit med att skriva hälften. Så om det var några viktiga saker, ja, läxa till exempel, så kanske jag bara hade hunnit skriva halva läxan.

Kerstin och jag brukade göra läxorna i lag. Antingen åkte vi hem till

henne eller oftast var det hem till mej. Vi fikade och sen gjorde vi läxan på en gång. Det kändes bra. Sen hade man liksom kvällen fri då. Kerstin brukade förhöra mej, när vi skulle ha prov.

Jag läste inget på fritiden. Det är inte förrän nu jag fått läslust. Men däremot så läste jag Kerstins dikter. Hon skrev mycket dikter. Jag tror jag skrev nånting. Jag har ju skrivit ner nån saga.

Mina intressen var sömnad och matlagning. Allt vi fick lära oss på hemkunskapen, det gjorde vi antingen hemma hos mej eller hemma hos Kerstin och bjöd på det. Det var ju väldans positivt från båda hem, att vi fick utöva det där då.

När jag slutade högstadiet, hade jag ett medel på 3.2, kanske till och med 3.4. Jag tyckte jag var duktig och liksom klarade mej. Jag var väldans motiverad egentligen, men kände ändå en viss oro. Jag var så nervös att börja gymnasiet. Jag visste ju att det var ju mycket större skola och jag gruvade mej för lärare. Jag visste inte vem som skulle gå i min klass, om jag skulle få några vänner eller bli mobbad igen.

EFTER GRUNDSKOLAN

Jag minns ju så väl när jag skulle söka in då på gymnasiet och vilken linje. Jag frågade mamma och pappa. Och dom visste ju ingenting. Min äldre syster sa liksom: "Ta nåt allmänt!" Men den som verkligen gav tid, det var ju Kerstin. Hon sa: "Du ska läsa social linje, för därifrån så kan du inrikta dej sen." För jag visste ju liksom varken ut eller in vad jag skulle välja. Ja, jag ville arbeta med människor nån gång i framtiden. Kerstin sa ju det att hon skulle gå naturvetenskaplig linje. Det var det svåraste och hon ursäktade sej att hon måste ju välja det. Och hon sa till mej att det blir för jobbigt för mej då.

Så där gick vi skilda vägar och kom ifrån varandra helt. Det enda vi träffades, det var när vi gick till skåpen och skulle hämta böckerna. Ja, sen gick vi och fikade i lag. Hon fick nya vänner, och jag fick ju också det. En av mina gamla klasskamrater hade ju också valt social linje, en av dom som hade retat mej mycket. Hon hade ju också mist sina bästa kompisar, som gick andra linjer. Och jag mina. Så vi fann varandra. Och vi har kontakt än i dag, faktiskt. Jag fick ju lära känna henne, liksom att hon var inte

så elak och dum. Vi har ju pratat genom skolgången och hon har bett om ursäkt för hur hon varit mot mej.

Det var ju basämnen. Det som var nytt för mej, det var maskinskrivning. Det vart svårt för mej. Alla andra i klassen hade ju haft maskinskrivning, och det togs ingen hänsyn till mej alls för att jag var helt nybörjare. Dom andra i klassen var ju klar med ett A4-ark under en lektion då, men jag hann ju bara några rader. Jag tror det är därför jag har också gruvat mej för att lära mej datorn. Jag känner att jag har lite kvar av fingersättningen. Det går ju inte så snabbt, men här på skolan har jag ju fått jobba i min egen takt och då har jag känt liksom att det här är roligt.

Vi hade naturkunskap, historia, religion, gymnastik. Ja, vet du, för mej, liten och kort och inte alls snabb, många gånger så klädde jag inte om. Jag var inte med på gymnastiken. Jag skyllde på det ena och det andra. Nånting som jag var jätteduktig på, det var orientering, när jag kom ut i naturen och hittade. Naturen och kartor och kompass, det har jag kunnat sen jag var lilliten. Jag sprang så fort jag kunde, för jag visste ju att jag hittade kontrollen. Jag var bland dom duktigaste på hela skolan. Jag kom etta och tvåa på alla orienteringar. Det hjälpte inte heller. Jag fick etta i gymnastik. Jag var så besviken, för jag tyckte det var jag inte värd.

Religion, historia och samhälle, det gick inget bra. Det var jobbigt att läsa och sen, jag var inte intresserad av historia. Det liksom tog mej så emot. Jag läste ju läxorna så här, men jag hade svårt att komma ihåg årtal. Men det har jag ju läst upp nu här. Samhällskunskap har jag också läst upp här. Religion, det kunde jag ju mycket för mina föräldrar har varit kristna. Jag hade ju mycket i botten så då. Sen nu har jag ju haft religionskunskap här och klarat det. Jag kände igen allting.

Sen hade jag svår engelska och fick en tvåa. Och i svenska fick jag en trea på litteraturen, tror jag, men i grammatiken fick jag tvåa. Men ändå i slutbetyget fick jag trea i svenska. Alltså det har varit svårt med grammatiken, mycket svårt.

Matte, det var ju mest på maskin, alltså räknemaskin. Och det klarade jag, faktiskt, men jag brukar tänka så här att det var jag ju mer intresserad av.

Det svåraste på gymnasiet var samhällskunskapen. Det kändes tungt för att den magistern mobbade mej. Jag kände liksom ingen glädje att gå,

och jag visste ju hur viktigt det var. Men alltså jag släppte ju det, i stort sett. Det var ju han också som sa att om jag inte öppnade mun, så får jag inga andra betyg. Han hade pratat med andra lärare att jag var rätt så tyst under andra lektioner också. Visst vågade jag väl säga nånting ibland på hans lektioner, men jag pratade desto mer på andra lektioner för andra lärare. Jag gjorde liksom inte det för hans skull, men jag ogillade han så väldans.

Jag har för mej att jag tog min äldre syster till hjälp då. Hon fick läsa åt mej. Nu fick hon hjälpa mej mer för liksom mamma sa ju till henne. ”Nu är det allvar, för skolan är viktig.” Min syster, hon läste otroligt fort. Men då hann jag ju inte jämt med att lyssna. Jag fick ju läsa om det själv. Helst ville jag ju läsa det själv först, och sen fick hon läsa det. Och sen fick jag ju läsa om det flera gånger. Men var det ett tråkigt ämne, så gick det bara inte in. Men jag läste och läste och läste. Sen fick jag ju dåliga resultat då, säger vi i samhällskunskap och historia, och då tappade jag självförtroendet helt.

Men det är nånting som inte stämmer för när jag läste naturkunskap, då satt jag och läste för mej själv. Då behövde inte min syster läsa. Och jag kom ihåg det. Det är det som är så otroligt. Jag glömmer aldrig när magistern frågade, för vi gjorde såna här exkursioner ute i naturen. Så brukade han ta upp en växt och fråga. Jag kunde allt, jämt. Och då sa han: ”Men hur kan du det här?” Men då sa jag: ”Ja, jag är intresserad av det.” Eftersom jag var intresserad, så lärde jag mej ju väldans mycket när vi hade exkursioner på lågstadiet och mellanstadiet. Jag höll mej alltid nära läraren och lyssnade, för jag var så intresserad. Och det fastnade. Jag tyckte liksom på gymnasiet så var det en repetition av det jag redan hade läst.

Det var väl det här dom funderade på, att jag kunde så mycket om naturkunskap och inte dom andra ämnena. Så en del lärare vart ju liksom lite arg på mej. Dom trodde ju inte att jag läste in läxor. Men jag la mycket tid på läxor. Jag hade ju väldans bra kontakt med min svenska lärarinna. Jag berättade för henne om att det går bara inte in om jag inte är intresserad. Och sen att jag var lite rädd då för vissa lärare, och då vart det liksom blockerat redan när man går in i klassrummet.

Jag hann ju aldrig skriva klart någonting så där när vi skulle anteckna läxor. Det hängde med även på gymnasiet liksom, att jag fick ju fråga min

kamrat många gånger. ”Vad var det egentligen vi fick i läxa?” Det enda jag skrev själv då, det var ju att jag kunde göra egna frågor, ja, till en skrivning och sen så lärde jag in dem. Det mindes jag bättre, om jag skrev själv.

Ja, vet du, jag är långsam med allt jag gör annars också. Alltså det jag gör, det tar ju sin tid, men jag tröttnar inte. Som när jag sydde dockkläder, när jag var barn också. När jag var klar med ett plagg, så fortsatte jag. Jag kunde sy hur mycket som helst. Jag gav det ju tid och då hann jag med mycket. Jag ser mej själv som långsam i allt. Men jag tror jag tänker mycket. Jag tänker mycket, alltså när jag gör saker. Det är kanske det som gör att jag blir sen av mej. Jag vet inte. På gymnasiet så sydde jag mina egna kläder. Det gav jag tid åt. Jag har haft perioder. Ibland har jag målat och ibland har jag liksom hållit på med matlagning. Jag har alltid haft ett intresse vid sidan om.

Första året i gymnasiet gick det väldans bra ändå, tyckte jag. Och det var utvecklande. Jag trodde jag skulle få bättre betyg alltså. Första året alldeles i början, då gick det trögt. Men sen efter jag kände att nu har jag ju börjat prata och gjort det lärarna sa, då liksom tappade jag den här glädjen och strävan att jag kan också. Jag kände bara att hur än jag kämpar, så kommer jag inte att klara nånting.

Efter gymnasiet arbetade jag. Jo, jag inriktade mej på förskoleutbildning. Då skulle man ha spädbarnspraktik och förskolepraktik. Så jag gjorde förskolepraktik på en förskola ett halvår. Och sen vart det spädbarnspraktik i familj. Egentligen var praktiken bara ett halvår, men familjen sa att om jag var kvar så kunde dom betala mej lite extra. Och då tänkte jag, ja, då passar jag på. För jag var ju ung och, ja, jag tyckte det var bra att jag kunde tjäna mer. Jag vart kvar där ett och ett halvt år. Jag trivdes jättebra.

Sen sökte jag till förskoleseminarium, men jag kom inte in. Då visade det sej att jag var gravid, och jag kände ju direkt så här att då ska jag vara hemma med mitt barn, och jag tar utbildningen senare. Så därför började jag jobba och fick ett städjobb. Det trivdes jag med. Jag tycker om att städa. Och sen var jag hemmafru i tolv år och jobbade extra lite på varuhus ibland och städade.

Jag läste en del för mina barn, när dom var små, bara lättläst. Många gånger gjorde jag som min pappa, hittade på. Det tyckte barnen var det

mest spännande. Jag har sån fantasi. Så när jag var trött och inte orkade läsa, då hittade jag på en saga. Ibland var den kortare och ibland längre.

Jag brukade ju vara mycket på skolan och prata med lärarna över alla mina tre barn och så där. Då fick jag tips. Eftersom jag tyckte om sömnad, så brukade jag vara med på dom lektionerna. Och då var det en lärarinna som skulle bli sjukskriven. Så jag arbetade där på den där lilla byskolan som slöjdlärarinna ett halvår. Jag trivdes bra. Det där var på en hösttermin. Och sen vid juldags så frågade rektorn om jag inte kunde ta två skolor till. Och då sa jag: ”Nej, det tror jag inte.” Jag hade ju inte utbildning.

Ja, det var väl då jag började tänka riktigt att nu ska jag göra min egen utbildning. Nu ska jag tänka på vad jag egentligen vill jobba med. Och då sökte jag in på förskolesem. Men det var ju långt borta, och jag ville inte lämna barnen och bo ifrån dom. Barnskötarlinjen gick ju på närmare håll, så jag sökte den och gick där ett år och två månader, tror jag. Det gick bra. Det var ju inte så många ämnen, men jag har fått jättefina betyg. Jag hade väl så där nästan medel fyra.

Den första tjänsten jag sökte, fick jag. Och det var otroligt, för det var sån arbetslöshet. Det skulle öppnas ett nytt fritids. Det var jag och en yngre tjej, och då skulle vi öppna ett fritids. Det var i gamla lokaler. Det är jag väldans stolt över för den där tjejen och jag, vi fick beställa allt och tänka på allt, hur det skulle vara i kapprum och låga hyllor till barnen och sånt. Jag sa: ”Men det här är inte sant! Det är ju som en dröm att dom har gett en så mycket ansvar.” Jag började väl -89 och jobbade där till -95.

Min man och jag skilde oss och jag flyttade till en annan stad. Där jobbade jag på olika dagis. Jag vart ganska snart sjukskriven. Då var det en kille på arbetsförmedlingen som sa att han tyckte jag skulle utbilda mej till förskollärare. Men att jag måste ju läsa upp den här samhällen då. Det var därför jag flyttade hit. Jag började på Statens skola för Vuxna då. Först var jag sjukskriven och sen hoppade jag på det här med att läsa, sen när jag mådde lite bättre. Och jag tyckte det gick bra för mej ett tag, men jag bara bröt ihop igen för att jag har varit med om mycket annat privat och svårt. Och jag känner det här att jag kommer inte att klara det här. Jag hade en ung lärare. Kemin mellan oss gick inget bra. Och även om jag hade bra skrivningar, så var ju slutbetyget att jag inte klarade samhälle. Det måste ha varit -96.

Då sökte jag arbete här. Och jag fick arbete. Det fanns hur mycket som helst, vikarier. Det vart lite jobbigt för att jag fick åka hit och dit, överallt. Alltså jag hade ju barnskötarutbildning då också, men jag kände ju redan då liksom att det är ju förskollärare som gäller. Eftersom jag fick vikarie på vikarie i flera år, så har jag ju inte tänkt på det här med utbildning. Jag kände ju liksom att nu släpper jag det här helt med förskollärare. Nu ska jag utbilda mej till nåt helt annat, för jag kände att jag har arbetat så pass länge och jag har såna erfarenheter. Att dom inte tar hänsyn till det utan ska sätta mej i skolbänken bara för att jag ska ha ett papper på att jag klarar yrket, det var en besvikelse först. Men sen så började jag tänka mer och mer att jag ska skola om mej till nåt annat. Det var det här med tapetserare. I början så var ju arbetsförmedlingen liksom positiv till det, men sen fick jag veta att det finns ingen framtid här för tapetserare. Och sen så sa jag det: ”Ja, om jag får förkortad utbildning så försöker jag att utbilda mej till förskollärare.” Jag är stolt över att jag kan det här med barn.

Då gjordes det en dyslexiutredning här för att få vetskap om jag har det eller inte. För jag sa så här att mina betyg, dom stämmer ju inte för att jag minns ju ingenting. Jag minns inte grammatik och med äldre dar så har jag ju blivit ännu sämre på att läsa och skriva och hänga med på TV. Och jag stavar uselt. När jag började här på komvux, visste jag inte vad jag ville liksom från början. Sen har jag tagit beslutet att jag ska söka på förskolesem. Ja, jag ska visa dom. Och sen vet jag ju också att det inte blir nån sån lång utbildning för att jag har ju mycket i ryggsäcken. Och sen kan jag få hjälpmedel. Det har man ju inte vetat. Alltså jag visste inte att man har rätt till det, när man har fått en diagnos. Att man också får hjälp, det visste jag absolut inte.

Jag har läst här på komvux på heltid nu i två och ett halvt år. Jag ska söka in på högskolan och försöka mej på förskollärarytutbildning. Jag har läst svenska mest och sen engelska, religion, samhällskunskap, matematik och data. I data får vi lära oss det viktigaste, att använda Lexia och Excel. Och, ja, ordbehandling. Jag började med grundskolematte, men att i matematik har jag inte så mycket svårigheter. Sen så tycker jag ju om matte, så det är därför jag har liksom, ja, hängt med då. Jag har läst gymnasie matte förut, så där kände jag igen allt. Jag har klarat gymnasie-svenskan, men att jag har också varit med i en svår trafikolycka. Det var

många som funderade hur jag överlevde. Det måste ha varit en väldans smäll jag fick i nacke, huvud och, ja, ryggen och allt. Det var -87, tror jag. Jag tappade minnet i fyra år. Jag kände inte igen människor ibland. Jag är väldans naturintresserad och kunde nästan allt om alla växter och så här. Jag var även fritidsledare inom Friluftsförbundet och hade kurser. Men det kunde jag inte fortsätta med. Jag kom inte ihåg nånting. Efter fyra år kände jag liksom att nu har jag hämtat mej. Men det var ju mycket ändå, när det gäller att skriva och läsa. Ja, och engelskan var helt borta. Och tyska har jag också läst, men det har jag inte kvar. Men jag skulle tro om jag börjar läsa tyska, så liksom väcker man hjärnan tillbaka. För det finns ju kvar därinne. Jag märker det nu.

Men det är ju inte bara olyckan för jag har ju haft svårigheter att läsa ända sen barndomen. Det var väldans svårt när man läste in läxor och så förut då. Först tänkte jag så här, att jag ska aldrig mer sätta mej i en skolbänk, för att jag har så svårt att läsa. Det här med grammatiken också. Jag har ju hankat mej fram. Jag har fått kämpa **verkligen** för att lärt mej det jag kunde förut då, före olyckan.

När jag började här stämde ingenting. Jag minns ju ingenting och inte dom andra ämnena heller. Men att när jag liksom började läsa här, då så vaknade hjärnan till och plockade upp allt det gamla. Jag känner igen rätt så mycket. Men sen har jag ju svårt att komma ihåg ändå, när jag läser nu. Jag får läsa om två, tre gånger. Det har gått bra att läsa här. Fröken har varit så förstående. Man läser ju i sin egen takt. Vi har små grupper och vi ligger ungefär lika. Vi är fem stycken i vår svenska grupp. Det känns bra. Och självförtroendet har jag verkligen fått tillbaka. Jag känner att jag går framåt.

Hemma har jag bandspelare och jag lyssnar på inspelade böcker. Men jag läser också gärna själv, men jag blir så trött av att läsa. Jag tror ögonen blir trötta. Så har jag ju varit hela mitt liv, fast jag har inte dålig syn. Skriver gör jag helst på dator om jag ska lämna in nånting. Om jag ska skriva nånting själv, då får jag suddas och kladda så det är på dator jag skriver. Rättstavningsprogrammet där räcker för mej. Det svåraste är själva skrivandet och stava rätt. Jag har alltid haft svårt för att ljuda ord, alltså bokstavera. Jag måste se en bild av ordet innan jag gör det. Då måste jag liksom tänka. Jag måste se det liksom för mej, men ändå tar det lång tid.

Jag har ju kommit fram till att det är roligt också att skriva, och då kan jag skriva hur mycket som helst. Det är ju det man inte ska göra här, utan skriva det viktigaste och inte alltför långdraget, utan få fram det man vill. I början var det väldans mycket fel, men det blir bättre och bättre också.

I DAG

Just nu läser jag svenska, engelska och data. Och psykologi har jag också. Fyra ämnen då. Jag läser svår engelska, B-engelska, och klarar jag inte den så kanske jag inte har chans att få fortsätta på högskolan. Jag känner väldans press inför engelskan nu. Det är ju grammatiken och alla ord och att stava. När vi började den här terminen, då sa den läraren att det graderas lika för alla, även fast vi är tre stycken som har dyslexi. Det var lika stenhårt att vi fick inte göra så många fel. Men då har ju våran föreståndarinna pratat med henne. Jag fick veta det nu, att det är inte lika stenhårt. Sen har vi ju önskat om man kunde få ett muntligt test för att då hör dom ju att vi säger ju rätt ord. Man kan ha kunskapen, men ändå liksom då stava fel.

För tillfället känner jag att jag har ingen fritid. Jag håller på att flytta också. Som det är nu i flytten och allt, så ögnar jag liksom igenom tidningen bara. När jag har mera tid, då läser jag hellre böcker än dagstidningen. Jag ser ju på nyheterna ibland. Förut när jag arbetade, då hängde jag med, och så hade jag ju Kommunalaren.

Jag lärde mej läsa med flyt, när jag började arbeta och läste liksom böcker för barnen, när det blev regelbundet liksom. Då kände jag, det här är ju roligt. Jag klarar ju av det. För att skulle jag läsa för vuxna och andra kamrater, då stakade jag mej jämt, jämt. Jag märker att nu när jag läser, så kommer jag ihåg mycket mer. Det behöver inte vara bara det jag är intresserad av utan jag kommer ihåg, ja, mer än i alla fall förut då. Förut hade jag en bok som jag höll på att läsa i fem år. Och jag läste några rader och sen bara la jag det åt sidan. Jag kände inte nåt intresse. Det vart liksom inget sammanhang, för jag läste så lite så jag hade nästan glömt vad det handlade om från början. Talböcker hade jag aldrig provat förrän jag kom hit. Jag tycker det är bra. Det beror ju mycket på vem som läser det för att är det entonigt, då somnar jag. Och sen ska det vara spänning i boken också.

Jag har ju mycket talböcker, som jag lyssnar på. Det är jättespännande.

Jag hinner inte alltid med att läsa textremsan på TV, men jag har absolut ökat läshastigheten under åren här.

Ska jag fylla i nåt papper, så ber jag alltid om hjälp. Det har jag fått lärt mej här, att jag har rätt till hjälp. Och det känns bra. Tidigare har jag fått tagit hem blanketter och suttit och skrivit och kladdat och skämts, när jag har lämnat in det. För jag har skrivit på fel ställen och det har bara blivit rörigt. Så har jag fått tillbaks det eller så har vi fyllt i på den instansen som jag skulle ha lämnat in det på. Deklarationen har jag fått hjälp med. Annars så brukar jag skriva brev till mamma och kort så där bara.

Jag har många intressen på min fritid. Jag har alltid haft nåt handarbete på sidan om, men nu när jag började skolan så har jag inte det, utan jag lägger tid på studierna nu. Det här är väldans viktigt för mej nu då. Mat, det har jag som intresse det å. För jag tycker om att laga mat. Jag brukar lära mej lite extra. Och nu har jag gått in på Internet och tagit ut vilka kryddor som dom använder i Thailand. Jag gör mycket thailändsk mat också nu då.

Körkort, då var jag kring 20 år. Annars tar man ju körkort vid 18 års ålder, men jag födde en dotter så jag sköt upp körkortet. Och sen var det ju dyrt också. Men det var kämpigt att ha en nyfödd dotter då och sitta och läsa. Jag fick läsa om nätterna. Jag låg alltid på gränsen att inte klara mej, men som tur var så klarade jag mej då. Det var väl nån skrivning jag fick skriva om. Jag måste koncentrera mej och läsa och läsa och liksom glömma allt annat runtkring, om jag ska komma ihåg allt.

Vad som har varit mest betydelsefullt för att komma vidare? På lågstadiet var jag nog som alla andra, liksom längtade att få lära mej saker och ting. Det gick ju rätt så bra. Men mellanstadiet sen, det har jag inget positivt minne av. Det ser jag bara svart. Hela den tiden. Sen högstadiet, då ser jag positivt liksom. Ja, Kerstin, jag minns henne och sen dom praktiska ämnena.

Min äldre syster, visst hjälpte hon mej ibland, men hon tröck ner mej mer. Hon kallade mej mycket för dumhuvud och sånt där. ”Du fattar ingenting. Jag har inte tid. Jag orkar inte hjälpa dej.” Visserligen har hon hjälpt mej, men alltså inte så att jag känner att hon har hjälpt mej. Hon har stjälpit mej mer.

DYSLEXI: FÖRBANNELSE ELLER MÖJLIGHET?

Nån som betydde otroligt mycket för mej, det var min pappa för att det är liksom han som har lärt mej om naturen och dom intressena. Jag fick ju följa med pappa ut i naturen. Han målade mycket ute i naturen. Vi hade bara en moped när jag var liten. Och den enda som fick plats var ju bara en person. Och jag var ju alltid framme. Jag ville ju följa med han. Jag undersökte stenar och stubbar. Ja, blomrabatter ibland om han målade av nån gammal dörr eller nåt sånt där. Jag har hängt med pappa hela tiden.

Ja, vet du, jag tänkte inte alls på det här att det är svårt att läsa då när jag valde yrke, utan jag kände hela tiden att det här vill jag arbeta med, hela mitt liv alltså. Det var med barn. Jag är nöjd med att vara barnskötare, men samhället krävde att jag skull gå vidare och bli förskollärare. Och jag tänkte det att det här ska jag klara av. Det ska jag försöka. Det är ju bara ett år.